

Tieteentekijöiden lausunto ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista annettujen valtioneuvoston asetusten muuttamisesta (VN/31464/2023), 29.2.2024.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksu

Lausuntonne yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksun korottamisesta 45 euroon opintopisteeltä (nykyisin 15 euroa/opintopiste). Jatkossakin korkeakoulu voi päättää myös tätä matalammasta hinnoittelusta tai täysin maksuttomasta tarjonnasta.

Tieteentekijät kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman pyrkimyksenä on korkeakoulujen rahoituspohjan vahvistaminen muun muassa ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen täyskatteellisuuteen siirtymisellä sekä avoimen korkeakoulutuksen maksujen korotuksella, mikä nyt lausuttavassa ehdotuksessa on määritelty enintään 45 euroon per opintopiste nykyisen enimmäismaksun ollessa 15 euroa per opintopiste. Ehdotus on siis kolminkertaistaa nykyinen avointen korkeakouluopintojen enimmäismaksu.

Tieteentekijöissä katsomme, että korotus on ylimitoitettu ja yksilöille kohtuuton samalla, kun se tuskin tulee merkittävästi vahvistamaan korkeakoulujen rahoitusta. Kuten taustamuistioissakin todetaan, hyvin todennäköisesti avoimeen korkeakoulutukseen osallistuvien määrä maksujen nousun myötä vähenee, mikä on menetys sekä yksilöille että yhteiskunnalle, kun osaamistaso ei tätä kautta nouse. Samaan aikaan avoimen korkeakouluopetuksen osuutta ollaan pienentämässä korkeakoulujen rahoitusmallissa. Vaikka korkeakoulut voisivat myös jatkossa päättää alemmista maksuista tai avointen opintojen maksuttomuudesta, ne voivat resurssipulassa olla pakotettuja ottamaan käyttöön maksujen ylätasoa, mikä vähentää yksilöiden kiinnostusta ja mahdollisuutta avoimiin korkeakouluopintoihin, mikä lopulta tulee myös niukentamaan avointen korkeakouluopintojen tarjontaa.

Avoimet korkeakouluopinnot ovat tärkeitä niin jatkuvan oppimisen kuin ns. avoimen väylän kannalta. Olemme Tieteentekijöissä huolissamme jatkuvan oppimisen rahoituksesta kokonaisuutena, kun samanaikaisesti myös muilla tavoin heikennetään mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen työuran aikana, esim.

aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan lakkauttamisen kautta. Täten jatkuvan oppimisen mahdollisuudet ovat monin eri toimin kaventumassa samaan aikaan, kun yksilöt, yhteiskunta ja työelämä kaipaisivat osaamisen päivittämistä. Opintojen maksuvelvoitteen kohdistuminen aiempaa vahvemmin yksilölle – ja mahdollisesti joissakin tapauksissa työnantajille – tulee eriarvoistamaan opiskelijoita ja opintoihin pääsyä, mikä on merkittävä heikennys sekä yksilöille että yhteiskunnalle. Ns. avoimen väylän kallistuminen nykyisestä tulee eriyttämään opintoihin hakeutuvia aiempaa vahvemmin ja kyseenalaistaa Suomen pitkän perinteen koulutuksen tasa-arvosta.

Ehdotuksella avoimen korkeakoulutuksen maksujen enimmäismäärän nostosta sanotaan tavoiteltavan avoimen korkeakouluopetuksen laajentumista ja tarjonnan monipuolistumista, mutta Tieteentekijöissä ennakoimme seurausten olevan päinvastaisia: avointen korkeakouluopintojen supistuminen nykyisestä.

Lisääajan hakemista ja uudelleenkirjautumista koskevat maksut yliopistoissa

Lausuntonne yliopistojen maksuasetukseen ehdotetuista em. muutoksista. Lukuvuosi-ilmoittautumisen laiminlyönnin jälkeistä ns. uudelleenkirjautumismaksua ehdotetaan korotettavaksi 35 eurosta 50 euroon. Yliopistoja koskevaan asetukseen ehdotetaan myös lisättäväksi opiskeluoikeuteen myönnettävän lisääjän hakemista koskeva 50 euron suuruinen maksu ammattikorkeakouluissa jo perittävää maksua vastaavasti.

Tieteentekijöissä emme yleisellä tasolla kannata maksujen korotuksia, mutta kokonaisuuden kannalta pidämme näitä ehdotuksia vähäpätöisempänä asiana kuin opintopistekohtaisten maksujen korotuksia. Sinänsä tasa-arvo ja yhtenevät käytänteet molemmilla korkeakoulusektoreilla ovat perusteltuja.

Avoimen korkeakoulutuksen tarjontaan ja maksullisuuteen liittyvät kehittämistarpeet

Muu palautteenne ehdotuksista? Mitä muita kehittämistarpeita näette liittyvän avoimen korkeakoulutuksen tarjontaan ja maksullisuuteen?

Tieteentekijöissä toivomme, että jatkuvan oppimisen kehittämistä tarkastellaan kokonaisuutena. Nyt käynnissä olevat useat eri muutokset tullevat vaikeuttamaan jatkuvaan oppimiseen osallistumista, millä voi olla erittäin haitallisia seurauksia osaamistason noston tavoitteen kannalta. Olemme yhtä mieltä siitä, että laadukas



TIETEENTEKIJÄT

korkeakoulutus tarvitsee riittävät resurssit, ja korkeakoulujen rahoitus edellyttää sekä vakaata ja ennakoitavaa julkista perusrahoitusta, myös rahoituspohjan laajentamista. Mutta kuten lausunnossa olemme edellä todenneet, avoimen korkeakoulutuksen maksujen nostaminen ja maksupaineen kohdentuminen yksilöille tuskin tulee merkittävällä tavalla vahvistamaan korkeakoulujen rahoitusta nykyisestä. Lisäksi maksujen nousu tulee eriarvoistamaan opiskelijoita ja vaikeuttamaan opintoihin pääsyä heille, joiden varallisuus ei mahdollista koulutukseen osallistumista.

Lisätietoja:

Tero Karjalainen, puheenjohtaja (tero.karjalainen@tieteentekijat.fi)

Miia Ijäs-Ildrobo, erityisasiantuntija (miia.ijas@tieteentekijat.fi)